

Oponentský posudek na magisterskou práci **Bc. Martina Sládečka: Vliv individuálních vlastností samic čejky chocholaté (*Vanellus vanellus*) na kvalitu snůšky, párovací status a inkubační úsilí samce**

Předložená práce má rozsah 77 stran včetně 7 obrázků a 10 tabulek. Seznam použité literatury čítá těžko uvěřitelných 222 položek.

On vlastně ten olbřímí rozsah použité literatury není překvapivý. Toto nebývalé číslo odpovídá objemu existujících literárních zdrojů. Pozadí investic do reprodukce stojí v popředí zájmu ornitologů od dob mého mládí, což pochopitelně nezůstalo bez publikačních následků. Moje předchozí věty ovšem také naznačují, že téma předložené diplomové práce není příliš inovativní. To ale samo o sobě nesnižuje její kvalitu ani význam, je ovšem třeba zasadit získané výsledky do kontextu stávajících znalostí. To se podle mého názoru autorovi do značné míry podařilo.

Již dlouho jsem se nesetkal s tak zdařilým Úvodem diplomové práce, který zcela jednoznačně dokládá, že se autor v studované problematice bezpečně orientuje. Oceňuji nejen šíři záběru (ani moc velkou ani moc malou) nebo množství citovaných pramenů ale i pojednání celé kapitoly. Nejde o pouhý výčet hypotéz a případových studií, které je podporují či vyvracejí. Autor je staví proti sobě a kriticky hodnotí. Celek kapitoly sice nemá povahu review, neb literatura k okrajovějším tématům je citována pouze výběrově, přesto je velmi informativní. Obvykle mě úvod diplomových prací inspiruje k nějakým otázkám, v tomto případě jsem však skulinu nenalezl.

Bonusem celé kapitoly je velmi kultivovaný jazyk, jev v současnosti čím dál tím vzácnější. Nicméně jsem měl na některých místech s porozuměním textu určité potíže. Abych ukázal, že jsem úvod opravdu četl, zmíním konkrétní příklad. Na straně 11 mě zarazilo tvrzení, že „samci druhů poskytujících rodičovskou péči čelí kompromisu mezi investicí do konkrétního hnízdního pokusu a snahou o získání dalších partnerů“. Já ovšem kompromisy zpravidla přijímám (například odchod do hospody jako přijatelný kompromis mezi návštěvou tenisových kurtů a koncertu vážné hudby). Až posléze mi došlo, že se asi jedná o pokus přeložit slovní spojení „trade-off“, podle mě však v daném kontextu nepříliš šťastný. Takže jediná výtku, na niž jsem se zmohl, odhalila pouze snahu o důsledné vyhnutí se použití anglickým termínů. Tak mě ještě v této souvislosti napadá, zda opakovaně použité krásné slovo *patrnost* nemá původ ve slově „evidence“? Pokud snad ano, navrhuji autorovi další malebný výraz s obdobným významem – *jevnost*.

Zdařilý úvod korunují dobře formulované Cíle. Projevem hnidopišství je mírná výtku vůči formulaci třetí otázky, která by měla být komplementární s prvými dvěma a deklarovat pátrání po individuálních vlastnostech samic. Zmíněná ornamentace je jen jednou z testovaných proměnných. Také se poněkud bráním představě, že načasování hnízdění je měřítkem kvality hnízdního pokusu. Podle mě se jedná spíše o její prediktor. Tato poznámka neznamena, že protestuji proti jeho vstupu do analýz, jde mi jen o adekvátnost použité terminologie.

Metodika je pro všechny fáze výzkumných a hodnotících aktivit popsána velmi podrobně avšak zároveň přehledně. Jen jsem si musel vyguglovat obrázek čejky. Námitky nemám žádné, nejsem zjevně dostatečným odborníkem na výzkum hnízdní biologie bahňáků. Jen mi vrtá hlavou, proč byla pro jednu část výsledků použita pro výběr nejlepšího modelu dosti dřevní „backward selection“, zatímco pro druhou podstatně věrohodnější porovnání všech potenciálních modelů Akaikeho kritériem. Mohu se mýlit, nicméně tuším nějakou čertovinu. Také by mě zajímalo, proč nebyly faktory ovlivňujících párovací status samic analyzovány kanonickou ordinací (RDA). Nebo byly a nic nevyšlo průkazně?

V nudné chvále mohu pokračovat při hodnocení Výsledků. Vše je jasně popsáno a dobře ilustrované obrázky, tedy nikoliv grafy, jak je uvedeno v popiscích. Zmohu se jen na nepatrnou výtku k textu, který návody, jak se na jednotlivé výsledky dívat, sklouzává k diskusi.

Na Diskusi je nutno ocenit především to, že se jedná o skutečnou diskusi, tedy kritické zhodnocení dosažených výsledků a jejich zasazení do kontextu stávajících poznatků. Až potud je úroveň této kapitoly nepochybně vysoce nadprůměrná. Přesto mi její četba nepůsobila příliš velké potěšení. Chvilí mi trvalo, než jsem přišel na to proč. Postarší blbnoucí čtenář si z ní není schopen odnést podstatnější poučení. Na vině je zřejmě její nešťastné uspořádání či spíše neuspořádání. Autor bere výsledky bod po bodu a každý z nich podrobně pitvá. Výsledkem je obrovské množství interpretací, které spolu více méně nesouvisí a nevytvářejí logický celek. Doporučil bych vytyčit si několik hypotéz či, je-li autor na toto slovo alergický, predikcí a zkoumat, jak na ně výsledky pasují. Takové predikce jsou ostatně v mírně zastřené formě formulovány v Cílech práce.

Na závěr mi nedá, abych se neotřel o hodnotu dosažených výsledků, což obvykle nedělám. Zvláště pokud autor a školitel, jako v tomto případě, zjevně vykonali vše, co bylo v jejich silách. Na vině je nepochybně i má averze levičáka vůči neoliberalnímu směru behaviorální ekologie, který ve zvířatech vidí neustále kalkuluující pragmatiky. Nepředpokládám, že autor příliš pevně věří svému nejblyštivějšímu výsledku, vztahu mezi samičí ornamentací a samčí investicí do inkubace, byť je statisticky solidně podpořen. Já také ne. Hlavní problém je podle mě v tom, že jak samičí ornamentace, tak samčí inkubace jsou jevy, jejichž kauzalita je velmi temná. Pokusit se je propojit, aniž bychom o těchto kauzalitách něco spolehlivého věděli, je sázka do luterie. A i když vyjde, nelze se zbavit podezření, že se jedná o náhodu. Podle mého názoru je tato problematika observačním přístupem spíše neřešitelná. Chtělo by to experimenty a to hodně experimentů, neb ve hře je hodně faktorů. A nakonec můžeme stejně zjistit, že na ničem příliš nezáleží... Ostatně obrovská variabilita samčí inkubace, přesně pro toto svědčí.

Vedle výše uvedených připomínek jsem si připravil několik otázek, na něž bych rád slyšel odpověď:

1. Bylo někdy prokázáno, že ptáci rozlišují drobné rozdíly ve velikosti vajec v situaci, kdy nemohou menší a větší přímo srovnávat? Pokud ne, může být velikost vajec markrem kvality snůšky, nikoliv však signálem téhož pro samce.
2. Je nějaké prodleva mezi přiletem čejek a tvorbou párů? Jde mi o to, nakolik je párování „vynucené“ aktuální nabídkou.
3. Kolik času samec v období inkubace věnuje shánění potravy? Může ho vůbec zvýšení vlastní inkubace nějak omezit?
4. Co se ví o variabilitě ornamentace samic v průběhu života? Kam směřuji, je asi jasné.

Přes veškerou svoji snahu musím konstatovat, že kolega Sládeček předložil ve všech ohledech vynikající diplomovou práci. Nemám sebemenší pochybnosti o její úspěšné obhajobě a navrhuji ji hodnotit stupněm výborně.

Č.B. 8.9. 2015

Roman Fuchs